

DESUVERENIZACIJA NACIONALNE DRŽAVE, EKONOMIJE I BEZBEDNOSTI U USLOVIMA GLOBALIZACIJE**

U savremenim uslovima globalizacije i globalizma u svetu desuverenizacija nacionalne države i ekonomije je opšti proces. Nacionalna država suočena je sa mnogobrojnim izazovima i permanentno se nalazi u stanju krize. Bogate enklave nacionalnih država u procesu globalizacije najčešće nastoje da se integrišu u neoliberalni kapitalistički sistem, dok se zaostale i siromašne enklave odbacuju, a nacionalne države dezintergišu. Uzroke etno-religioznih konflikata i anacionalnih separatizama prevashodno treba tražiti u ekonomiji. Stari entiteti, nacionalna država, nacionalna ekonomija i nacionalna bezbednost, u uslovima globalizacije dobijaju potpuno nova značenja.

Metodom uporedne analize sadržaja dokumenata, ustavne i političke prakse došlo se do zaključka da se danas veliki broj nacionalnih država, među koje se svrstala i Republika Srbija, nalazi u stanju permanentne krize, a državna kriza je pre svega kriza državne suverenosti. Država se razara iznutra i spolja na različite načine. Kvalitativnom analizom je potvrđeno da u državi dolazi do prekoračenja ustavnih odredbi koja se odnose, pre svega, na pitanja nacionalne ekonomije i nacionalne bezbednosti, a posebno oduzimanjem ekonomske suverenosti.

Ključne reči: nacionalna država, nacionalna ekonomija, suverenost, bezbednost, globalizacija, globalizam, integracija, asimilacija i dezintegracija

Na kraju XX i početku XXI veka desile su se velike geopolitičke, političke, državne, nacionalne, ekonomske i kulturne promene u svetu. S jedne strane, uočljiv je trend kvantitativnog povećanja broja država, tako da je 2012. godine OUN imala 193 države članice, da bi uporedo funkcionisalo čak preko 40 samoproglašanih, ali nepriznatih ili delimično priznatih državolikih tvorevina.¹ Drugo, uporedo sa svetskim procesima globalizacije i globalizma dolazi do desuverenizacije nacionalnih država i nacionalnih ekonomija, pa samim tim i do promena u položaju i karakteru nacionalne bezbednosti. I kao treće, postaje već

* Dr Mile M. Rakić, Viši naučni saradnik, Institut za političke studije, Beograd, e-mail: rakicmile@hotmail.com

** Ovaj tekst je nastao kao deo rada u okviru projekta br. 179009, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

¹ Dušan Proroković, *Geopolitika Srbije – Položaj i perspektive na početku 21. veka*, JP Službeni glasnik, Geopolitika, Beograd, 2012..

javan proces, razvijaju se aktivnosti centara svetske moći, centara za strateško planiranje i upravljanje planetom: Savet za spoljne poslove osnovan 1921. godine; Bilderberg grupa formirana 1954. godine; i Trilateralna komisija konstituisana 1972. godine. Mnoge poznate i uticajne ličnosti su bile u pojedinim periodima ili danas jesu članovi ovih organizacija: Dejvid Rokfeler, Zbignjev Bžežinski, lord Karington, Bil Klinton, lord Oven, Sajrus Vens, Ričard Holbruk, Sadako Ogata, Đerđ Soroš i drugi. Pojedine prepoznamo kao članove međunarodnih misija u procesu dezintegracije SFRJ devedesetih godina prošlog veka. Glavne institucije kojima ova strateška tela i ličnosti vladaju svetom su: Svetska banka i MMF, Haški sud za ratne zločine, veoma poznate svetske naučne institucije među kojima su Rimski klub, Harvardov institut za psihologiju, Huverova biblioteka u Palo Altu, Masačusetski institut za tehnologiju, Hodsonski institut u Engleskoj, Kraljevski institut za međunarodne poslove, NATO kao vojna egzekutiva. Nema sumnje, da ovi najznačajniji centri svetske moći nastoje da ostvare kontrolu i dominaciju nad svim značajnijim svetskim prirodnim resursima, političkim, ekonomskim i kulturnim medijskim procesima, individualnim i kolektivnim različitim subjektima na mikro, midl i makro nivou. Pomenute i druge sa njima u sprezi naučne institucije, vrše sistematske analize i projekcije planiranih projekata, vrše sistematsko planiranje kadrova, posebno stipendiranje i indoktrinaciju mladih ljudi, koji se kasnije prate u obrazovanju i životu, podstiču, promovišu i usmeravaju, naravno, da bi se u budućnosti od njih u određenom trenutku i svrsishodnim povodom očekivalo vraćanje usluga kad ovi mladi ljudi budu došli na visoke i značajne položaje, a njihovim sponzorima to bude trebalo i značilo.

Nema sumnje, da je savremena globalizacija sveobuhvatan, kompleksan, dugoročan i planiran proces u kojem učestvuje veliki broj različitih i ne samo ekonomskih subjekata. U društvenoj naučnoj teoriji, pogotovo politikologiji često se još uvek ne pravi prava i dovoljna razlika između trenda globalizacije i tendencija globalizma. Globalizacija se kao istorijsko zakonomeran proces ekonomskog, finansijskog, informatičkog, tehnološkog, itd., povezivanja ljudi i država se povezuje i zloupotrebljava za propagiranje i nametanje doktrine i ideologije globalizma. Za razliku od globalizma, globalizacija je pozitivan društveni proces koji vodi zblizavanju ljudi i naroda, generalno, boljem životu i prosperitetnijem društvu, dok je globalizam, smatra Vladislav Jovanović², u stvari samo drugo ime za novu destruktivnu svetsku stvarnost, za novi totalitarizam i hegemonizam. Jer, tendencije globalizma ne dovode samo u pitanje mnoga osnovna prava i slobode čoveka, već i osnovna prava država članica OUN, posebno principe suvereniteta i nezavisnosti i to ne samo politički, već najčešće i fizički. Po logici stvari i univerzalnosti ciljeva isto tako, zaključuje Vladislav Jovanović, da bi pravo i novi svetski poredak morali da budu sinonimi, a oni u njihovoj stvarnoj suštini ne samo da nisu u priželjkivanoj harmoniji, već se nalaze u suštinskom moralnom

² Vladislav Jovanović, „Diplomatija i šah – Ni konfrontacija ni kapitulacija“, JP Službeni glasnik, Beograd, 2011.

i filozofskom suprotstavljanju i sukobu.³ Ukoliko posmatramo svet u celini, ima mnogo znakova koji ukazuju da se razlike između bogatih i siromašnih zemalja i ljudi stalno povećavaju. Zato postoji i stalno se širi sve veći protest kod naučnog i političkog javnog mnjenja zbog same upotrebe termina globalizacija, jer se njime pod plaštom moderne prikrivaju međunarodni, a eksploatatorski odnosi.

1. Desuverenizacija države

Veliki broj nacionalnih država se danas nalazi u uslovima permanentne krize, a državna kriza je pre svega kriza državne suverenosti. „Nacionalne države su izgubile moć, jer se pojavio novi igrač - transnacionalne korporacije (polu) tajna društva i (zatvoreni) klubovi i međunarodna birokratija“.⁴

Savremena nacionalna država ima svoju dugu istoriju, sistem država – nacija rođen je 1648. godine potpisivanjem Vestfalskog mira, da bi samo nešto manje od četiri veka kasnije na početku XXI veka nacionalna država manifestovala svoju nemoć, tako da se danas govori o njenom preoblikovanju i izopačavanju.⁵ U antičkoj Grčkoj nije postojala nacija, prema tome ni nacionalna država, već samo gradovi-države koji su čuvali svoj suverenitet. Država utemeljena na naciji kao subjektu istorije naziva se i postaje nacionalna država. Osim ekonomskih pretpostavki, posebno prelaska na tržišnu privredu i kulturne pretpostavke su bile posebno značajne za formiranje nacija u Evropi. „Nacionalizam u politici značio je njenu demokratizaciju. Ideja nacije značila je kraj epohe u kojoj je politika bila stvar dinastija, crkve i feudalnog plemstva, dok je sam narod držan za objekt bez ikakve političke volje. Svaki član nacije postao je sudeonikom nacionalne političke volje, a to je značilo demokratizaciju politike, uvođenje opšteg prava glasa i parlamentarizma i uopšte do nove strukture državnog, nacionalnog i političkog života.“⁶

Danas na početku XXI veka došlo je drugo vreme, vreme globalizacije i globalizma, vreme kad finansijske oligarhije i transnacionalne kompanije ne biraju sredstva i sve su agresivnije u njihovim planovima da ostvare svoje ekonomske interese, razarujući nacionalne države i spolja i iznutra, vršeći njihovu desuverenizaciju. Na scenu je stupio evroatlantski transnacionalni korporacijski imperijalizam.

Istorija sveta je i dosada bila istorija različitih imperija. Imperije su postojale u Starom, Srednjem i Novom veku i sve su one imale period prosperiteta, razdo-

³ Vladislav Jovanović, navedeno delo,

⁴ Zoran Milošević, „*Transnacionalne korporacije država*“, u Zoran Milošević, Živojin Đurić, (priredili) *(Dez)integracija država i nacionalni identitet na početku 21. veka*, Institut za političke studije, Beograd, 2014, str.101.

⁵ Dušan Proroković, nav. delo,

⁶ Đuro Bodrožić, „*Globalizacija i nacionalni suverenitet*“, u Zoran Milošević, Živojin Đurić (priredili) „*(Dez)integracija država i nacionalni identitet*“ navedeno delo, str. 17.

blje stabilizacije i fazu propadanja. Posebno je značajno ukazati da koreni savremenog globalizma dosežu u daleku prošlost još u vremena pre nastanka Svetog rimskog i Franačkog carstva, Mongolskog, Turskog, Habzburškog, Britanskog, Francuskog, danas američkog imperijalizma. Među njima postoje značajne razlike kad je reč o istorijskim i društvenim okolnostima u kojima su nastajale, vremenskom periodu imperijalne dominacije i hegemonije, tehnološkom nivou i raznovrsnosti sredstava koja su koristili za ostvarivanje svojih imperijalnih ciljeva, ali pored svega vrednosti koje su zagovarale i nametale imaju nešto duboko i suštinski zajedničko i destruktivno. Kad je reč o strateškim planovima i ciljevima zajednička im je težnja ka ekspanziji i osvajanju, kao i strast za što dužim vremenskim periodom dominacije. Kada govorimo o metodama i sredstvima za ostvarivanje imperijalnih interesa, kao da se tu ništa nije promenilo, radi se o primeni tehnoloških dostignutih najsurovijih sredstava sile, pljačke i ubijanja. Stolećima su uništavana deca, žene, ljudi, narodi, države, regioni, kontinenti, cele civilizacije, planeta Zemlja, sam život. Na personalnom planu sve ove imperije imale su svoje gospodare – vođe.

Novim svetskim finansijskim oligarhijama smetaju barijere kao što su nacije i nacionalne države, zato što njima smetaju sve prepreke koje stoje na putu transnacionalnih korporacija. Procesi desuverenizacije savremenih država nisu pravolinijski ni simplifikovani, i oni se ostvaruju putem različitih modela i metoda i širenjem i sužavanjem državnih prostora. Naučnik istraživač dr Vladan Stanković smatra da procesi desuverenizacije savremenih država mogu da se odvijaju putem dezintegracije države, ali i kroz integraciju u nove nadržavne tvorevine.⁷ U procesima dezintegracije i nacionalna i višenacionalna država se dezintegrišu i raspadaju. Nasuprot ovakvim i sličnim političkim i državnim pojavama, u stvarnosti postoje tendencije integrisanja u nadržavne forme regionalnog i šireg karaktera.

Nezavisno od toga da li se radi o dezintegraciji ili integraciji, razaranju države iznutra ili spolja, da li se radi samo o njenom političkom, pravnom ili ekonomskom razaranju, uvek je u pitanju glavni atribut svake ne samo nacionalne države, njena suverenost. I zbog toga, mada fenomenološka analiza može da izrazi stav da su osnovni potencijali nacionalne države istrošeni, pa je zbog toga ubuduće sve više treba tražiti u istorijskom muzeju, kao i da je državna suverenost izgubila potencijale i šanse sa tendencijama globalizacije, posebno globalizma. Objektivna svetska realnost takvo naučno razmišljanje smatra neprihvatljivim, neutemeljenim i ne daje mu za pravo. Nema sumnje da mnogi indikatori ukazuju da nacionalnu državu i u budućnosti očekuju mnoga iskušenja i izazovi, globalistička ideja o svetskoj državi je malo ostvarljiva. Na taj aspekt procesa integracija ukazao je još Karl Šmit (Karl Schmidt) kada je upo-

⁷ Vladan Stanković, „Načini desuverenizacije savremenih država/nacija – politički, pravni, ekonomski i društveni pristupi“, u Zoran Milošević Ž. Đurić, (Dez)integracija država i identitet, nav. delo

zorio da kada bi se neka svetska država, koja bi obuhvatala čitavu Zemlju mogla uspostaviti, ona ne bi predstavljala političko jedinstvo, što znači da ne bi bila legitimna država.⁸ Globalizacija, posebno globalizam, vodi podriivanju suvereniteta države, koji proističe iz suvereniteta naroda, samo što danas odluke koje se tiču života naroda i stanovništva države, sve se manje donose na izborima i njih ne donose izabrani predstavnici, već se političke odluke donose spolja, donose ih otuđeni centri finansijske i političke moći.

Etničke i religiozne razlike ne proizvode uvek separatizam, ali se degradiranje državnog suvereniteta povratno manifestuje kroz etno-religiozne konflikte. Međuetničke tenzije često postoje i u stabilnim zapadnoevropskim državama. U osnovi, etnoreligijski faktor je sekundaran ako se uzmu u obzir ekonomski aspekti i uzroci problema. Najčešći uzrok separatizma je nastojanje lokalne elite da direktno mimo sopstvene države kontaktira sa globalnom ekonomijom. U tom slučaju na teritoriji države se rađa kriminalizovana i separatne enklava. Stabilna i snažna država će odmah preduzeti sve mere da uništi tu enklavu, ali slaba, globalizmom iscrpljena država, nesposobna je za takav zadatak. Postoje dokumenta koja potvrđuju da je prvobitni cilj Dž. Dudajeva (Dzohar Dudaev) bila izgradnja svetovne čečenske države.⁹ Ustavom Čečenije iz 1992. godine bile su zagarantovane verske slobode, a od posebnog je značaja bilo odvajanje religijske organizacije od države. Prema tome, uzroke čečenskom secesionizmu ne treba tražiti u religiji i etnifikaciji, već u ekonomiji.

U nauci postoje dva osnovna pristupa analizi uzroka državne dezintegracije. Pojedini autori smatraju da integracija u svetsku kapitalističku privredu i usvajanje, rekao bih više nametanje recepata i kriterijuma međunarodnih organizacija, utiče i proizvodi masovno osiromašenje stanovništva, koje se u procesu zaštite nacionalnog identiteta okreće etnosu i veri. Suprotno prethodnom shvatanju, druga grupa autora zastupa mišljenje da glavni uzroci dezintegracije nisu nastali zbog socijalnog siromaštva, tj. da ih ne treba tražiti u najsiromašnijim regionima države, već tamo gde se nalazi bogatstvo i gde bogati regioni raspoložu finansijski vrednim resursima za integraciju u svetsku privredu.

Poznati naučnik i istraživač Mišel Čosudovski (Michel Chossudovsky) potpuno negira tezu popularnu na Zapadu da je građanski rat u Jugoslaviji na kraju XX veka proistekao iz etno-kulturnih različitosti duboko ukorenjenih u tradiciji pojedinih naroda i smatra da je dezintegracija jugoslovenske države prevashodno prouzrokovana ekonomskim faktorom. U vezi s tim, on podseća da je na ove konflikte suštinski uticao spoljni faktor programom makroekonomskog

⁸ Karl Šmit, „Pojam političkog“, u Slobodan Samardžić (ur.) *Norma i odluka: Karla Šmita i njegovi kritičari*, „Filip Višnjić“, Beograd, 2001. str. 38 – 39.

⁹ Anastasija Mitrofanova Vladimirovna, „Križa nacionalne države u epohi globalizacije“, Nacionalni interes godina VIII, vol.13, No. 1/2012, Institut za političke studije, Beograd, 2012, str. 18.

restruktuiranja nametnutog od stranih zajmodavaca, koji je doveo do dezintegracije industrijskog sektora i gubljenja socijalne sigurnosti i garancija.

Istim metodom kvalitativne analize on istražuje uzroke genocida u Ruandi 1994. godine. Njegovi rezultati istraživanja pokazuju da je krajnje simplifikovano i u osnovi netačno kad na Zapadu taj događaj hoće da objasne međuplemenskom mržnjom, t5j. unutrašnjim uzrocima. Sama po sebi etnička napetost u stepenu u kojem je postojala ne bi izazvala tako katastrofalne posledice.¹⁰

Druga grupa autora kojima pripada i francuski politikolog Paskal Bonifas (Pasqual Boniface) zastupa stav da osnovne uzroke dezintegracije države, ipak, pre svega, treba tražiti u regionima i enklavama koji su resursima najbogatiji.¹¹

Pored, generalno, različitih stavova u analizi uzroka dezintegracije nacionalnih država, neosporna je činjenica da na početku XXI veka ni globalizacija ni globalizam nisu se ostvarili kao planetarni projekat. Vrednost ovakvog zaključivanja se ne umanjuje ako se ima u vidu da se desio raspad velikog broja suverenih država u svetu i smanjila uloga malih i srfednje razvijenih država u međunarodnim odnosima.

2. Desuverenizacija nacionalne ekonomije

Globalizacija je prevashodno ekonomski proces, a tek onda politički, kulturni, itd., iz čega jasno proističe da je glavna meta globalističke ekspanzije nacionalne ekonomije. I sam pojam „nacionalna ekonomija“ gubi svoj osnovni smisao i značenje, jer je tendencija da nacionalna ekonomija bude sve manje povezana sa državom – nacijom i osnovnim potrebama njenih građana. Glavni ekonomski subjekat postaju transnacionalne kompanije (TNK), kojima na putu stoji sve manje međunarodnih prepreka, koje razmeštaju njihovu proivodnju i plasiraju njihove proizvode isključivo gde je za njih najpogodnije i najprofitabilnije.

Međunarodna podela rada sve više poprima intezivan karakter, što proizvodi duboku socijalnu i političku diferencijaciju. U ovim procesima veliki delovi društva, čak i cele nacije, ostaju na rubu ekonomskog razvoja i socijalnog beznađa bez ikakvih mogućnosti da se samostalno, tj. uz pomoć sopstvene države ikako izvuku iz nastale katastrofalne situacije, pogotovo ne u neko blisko vreme u budućnosti. Makroekonomska politika se fundira po volji i interesima centara moći na Zapadu. Potpuno je slobodno kretanje roba iz razvijenih zemalja u zemlje u razvoju, čime se guši sopstvena nacionalna proivodnja i zemlje dovode u finansijsku prezaduženost i u neokolonijalno ropstvo. Globalno uzev, rascep između bogatih i siromašnih zemalja se stalno rapidno uvećava, tako da

¹⁰ Michel Chossudovsky, *The Globalization of Poverty: Impacts of IMF and World Bank Reforms*, London: Zed Books, 1997, p. 243-244.

¹¹ Pasqual Boniface, "The Proliferation of States", *The Washington Quarterly*, 1998, Summer, p.117.

u dokumentima UN još od 90-ih godina pojavio termin „veoma nerazvijene zemlje“, što znači da u svetu postoje zemlje koje više ne treba uvršćavati čak ni među zemlje u razvoju, a čije stanovništvo živi ispod svakog praga predvidljivog siromaštva.¹²

Podsetimo se da globalizacija ekonomije još nije bila moguća kada su uporedo i nezavisno funkcionisala dva sektora svetske privrede, socijalistički i kapitalistički. Tada je kapitalistički sistem funkcionisao sa centralom i periferijom, da bi u socijalističkom sistemu svaka država ponaosob pokušavala da izgradi i stvori samodovoljnu zatvorenu ekonomiju. Krajem prošlog veka kapitalistička privreda je postala dominantna, proces globalizacije je uzeo maha i nisu birana sredstva i metode da se nastavi ovaj proces ekspanzije, da se obezbedi dalji protok kapitala. Globalizacija menja karakter nacionalnih ekonomija, tako da se one transformišu od relativno zatvorenih sistema u podređene elemente neoliberalnog svetskog poretka. Ovakvi ekonomski tokovi nikako ne doprinose razvoju slabijih, pogotovo ne slobodnih nacionalnih ekonomija. Globalizacija vodi ka pretvaranju država u „šahovska polja“, gde su 'polja' bogate i siromašne oblasti.¹³ U uslovima kada se bogati krajevi uglavnom opredeljuju za globalnu ekonomiju i nastoje da zaobiđu sopstvenu državu, nacionalna država se dezintegriše ili čak potpuno raspada kao ekonomska jedinica. Ovi procesi nemaju mnogo veze sa modernizacijom, jer je prava modernizacija jedino bila moguća dok je za osnovnog subjekta međunarodne ekonomije funkcionisala suverena nacionalna država. Nema sumnje, da savremeni procesi globalizacije oduzimaju suverenost i nacionalnim državama i nacionalnim ekonomijama. Jedino zastupnici i zagovornici neoliberalnog projekta današnje stanje u svetskoj ekonomiji gledaju sa optimizmom, iako su odnosi objektivno takvi da oni koji su bogati i ekonomski razvijeni postaju još bogatiji, dok siromašni i zaostali regioni propadaju i bivaju zaboravljeni. Danas u svetu postoje čak celi regioni i nacionalne države, koji nemaju ni najmanje šanse da u bliskoj perspektivi privuku strane investicije i naprave radikalniji iskorak iz teške ekonomske situacije u kojoj se nalaze. Kao retka, eventualna alternativa izlaza iz globalističkog ćorsokaka pominje se objedinjavanje teritorijalno bliskih i relativno slično razvijenih suverenih država, ali ovaj proces sporo teče i nailazi na mnogobrojne blokade.

Ne predstavlja nikakvu utehu, pogotovo putokaz izlaska iz krize, činjenica da globalizacija i globalizam nisu uvek i potpuno pod kontrolom njamoćnijih finansijskih centara na Zapadu, već da se tamo u određenim okolnostima javljaju depresivni regioni, koji vremenom postaju mesta političke nestabilnosti. Istorija globalizacije pokazuje se ne samo na tragičnom primeru latinoameričkog kontinenta, primećuje dr Momir Bulatović, kao hronologija užasnog besmisla, surovosti i pljački, a tim povodom zaključuje „Kada se sazna koliko je ljudi moralo

¹² Anastasija Mitrofanova Vladimirovna, „*Kriza nacionalne države u epohi globalizacije*“, nav. delo str. 11 - 13

¹³ Anastasija Mitrofanova Vladimirovna, isto, str. 12

da bude u zatvoru da bi cijene bile slobodne. Koliko je otmica, mučenja i ubistava izvršeno kako bi kapital imao nesmetan protok“.¹⁴

Noam Čomski (Noam Chomsky) godinama u svetu jedan od vodećih intelektualaca nije slučajno poručio političkom i javnom mnjenju Srbije: „Srbija treba da uči od Latinske Amerike i da se okrene svojoj istoriji.“¹⁵ Nemerljiva je i nezaustavljiva volja naroda koji živi na ovom kontinentu da prekine pljačku njihovih država i da raščisti sa siromaštvom „koje ga prati kao neko davno prokletsvo“.¹⁶ Eto zbog čega je Noam Čomski optimista.

Kolika je mera desuverenizacije jedne nacionalne države danas pokazuje i opažanje Momira Bulatovića da mada je MMF potpuno obesmislio izborni proces i volju građana, još uvek nije dostavio i spisak zabranjenih pitanja, pitanja o kojima birači nemaju prava da odlučuju.¹⁷

Starim entitetima država, nacionalna ekonomija, kultura, itd., u svaremenim uslovima, u uslovima globalizacije ne oduzimaju se samo atributi suverenosti, već gube svoja izvorna osnovna značenja i smisao. Tendencije prodora multinacionalnih kompanija danas u svetu uzele su u toj meri maha da nikakav pandan ni prepreku ne predstavljaju vlade pojedinih, čak najbogatijih i najmoćnijih država sveta. U asvremnim procesima globalizacije oduzima se pravo svakoj nacionalnoj državi da unosi restrikcije i ograničenja na svom tržištu. Ukoliko bi ona po svojoj volji ipak pokušala to da radi, prekršila bi Vašingtonski konzus i posebne sporazume u okviru STO-a.

3. Nacionalna bezbednost

Sposobnost svake države da se zaštiti od spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja, pre svega, zavisi od njene moći, da bi njena moć prevashodno bila limitirana nivoom i vrstama njene suverenosti. Nacionalna bezbednost, jedan je od najznačajnijih uslova opstanka svake države, ali u savremenim uslovima svetske globalizacije nacionalna bezbednost nije i dovoljan uslov njenog opstanka. Nedostatak realne moći države stvara stanje i uslove za anarhiju i opštu kriminalizaciju društva, samim tim za razaranje države iznutra.

U osnovne vrednosti svake moderne države, pa tako i Republike Srbije, spadaju: suverenost, teritorijalna celokupnost, nezavisnost, ustavni poredak, ljudska prava i slobode, itd. Međutim, pod naletima transnacionalnih kompanija država i ekonomija u toj meri postaju desuverenizovane, da se nameće pitanje kako i u kojoj meri strategija nacionalne bezbednosti može da osigura zaštitu temeljnih i

¹⁴ Momir Bulatović, „Ekonomija i demokratija – Držati glavu iznad“, Jumedija Mont, d.o.o., Podgorica, 2011., str. 60

¹⁵ Noam Čomski, „Pečat“, br. 150, Beograd, 2011.

¹⁶ Momir Bulatović, nav. delo. str.60

¹⁷ Momir Bulatović, isto

trajnih vrednosti nacionalne države i društva. Nesumnjivo je da nacionalna bezbednost danas doživljava mnogobrojne metamorfoze u smislu da se čak i bezbednosna funkcija, funkcija unutrašnje bezbednosti nacionalne države (neretko i celokupnog kapaciteta sistema bezbednosti), koja treba da obezbedi obavezujući karakter odluka i normi koje proizvodi politički sistem, dovodi u pitanje, jer između unutrašnje i spoljne nacionalne bezbednosti uvek postoji neposredna veza, a značajne političke sistemske odluke donose se u međunarodnim centrima finansijske moći. Korumpirane i podaničke vlade predstavljaju veoma loše saveznike njihovim narodima i nacionalnim državama.

Kada danas govorimo o nacionalnoj bezbednosti značajno je napomenuti da kraj XX i početak XXI veka predstavljaju period renesanse geopolitike. Geopolitika je potpuno promenila sadržaj od vremena kada je švedski naučnik Rudolf Kjelel 1916. godine prvi put upotrebio ovaj naziv u njegovom radu *Država kao životni oblik* i definisao je kao nauku o državi kao geografskom organizmu ili pojavi u prostoru.¹⁸ Danas je geopolitika u toj meri promenila svoje izvorno značenje da predstavlja imperijalni zamah subjekata globalne svetske moći, nove ekspanzione planove, geopolitičke zavere (kriptopolitiku) i nadolazeća geopolitička žarišta.

Upravo u vremenu globalizacije dogodile su se mnogobrojne geografske – političke promene na balkanskom i južnoslovenskom tlu krajem prošlog veka. Naravno, geopolitička futurologija i stupa na scenu baš onda kada se državne granice dovode u pitanje i sa njima državna suverenost, tj. kada ne samo pojedini državni i regionalni prostori, već i celi kontinenti postaju podložni prekrjanju i preoblikovanju (državnom pa i nacionalnom dekomponovanju).

Strategija (grčko poreklo od reči *stratos* – vojska i *agein* – vođstvo) imperijalnih centara moći danas naročito na Zapadu ne prihvata izvorne demokratske principe, pogotovo autentične nacionalne demokratske otpore i političku diferencijaciju, ona je opterećena nasilnim monizmom, asimilacijom i hegemonizmom.

Desuverenizacija država (u tom kontekstu može se posmatrati i Republika Srbija i događanja vezana za Kosmet) i nepovoljan razvoj međunarodnih odnosa u svetu, ne samo da u savremenom periodu nisu zaobišli Balkan, već su, naprotiv, kao retko u kom delu sveta izražena upravo ovde. Centri političke i finansijske moći na Zapadu proglasili su Balkan isključivom sferom svog uticaja i uglavnom se ponašaju kao apsolutni gospodari.¹⁹ Potpuno je neravnopravnom tretmanu danas kada se radi o evrointegracijama i pritiscima različite vrste izložen srpski narod, od koga se traži da prihvati sve dikatate sa Zapada, sopstvenu denacifikaciju i gubitak svoje duhovne, kulturne, nacionalne i državne kolevke Kosova i Metohije.

¹⁸ Dušan Proroković, nav. delo

¹⁹ Jovo Marković, „Diplomatija i šah – Ni konfrontacija ni kapitulacija“, Nacionalni interes, go.VIII, vol.13, No.1/2012., Institut za političke studije, Beograd, 2012., str.186

Zaključak

U naučnoj domaćoj, pogotovo međunarodnoj nauci, još uvek se ne pravi dovoljna razlika u značenju pojmova globalizacije i globalizma. Globalizacija je istorijski zakonameran proces ekonomskog, finansijskog, informativnog, tehnološkog i drugog povezivanja ljudi i država, koji po sebi vodi boljem životu, dok je globalizam samo drugo ime za novi totalitarizam i hegemonizam. Veliki broj nacionalnih država se danas nalazi u stanju permanentne krize, a državna kriza je pre svega kriza državne suverenosti. Nacionalne države gube njihovu moć koju pružavaju transnacionalne korporacije. Sistem država – nacija rođen je 1648. godine s potpisivanjem Vestfalskog mira, ali danas na početku XXI veka govorimo o izobličavanju i izopačavanju nacionalne države.

Novim svetskim finansijskim oligarhijama smetaju i nacije i nacionalne države, zato što predstavljaju kolektivne subjekte koji sputavaju protok finansijskog kapitala i stoje na putu transnacionalnih kompanija (TNK). Država, njen politički sistem, bezbednosni sistem.... se razara iznutra i spolja na različite načine, posebno oduzimanjem ekonomske suverenosti. Globalizacija je prevashodno ekonomski proces, a tek onda politički, informativni, kulturni, itd., što znači da je njena strateška meta nacionalna ekonomija. Sam pojam nacionalna ekonomija danas sve više gubi izvorno značenje, zato što je sve manje vezana sa državom – nacijom i životnim potrebama njenih građana. Mada mnogi indikatori ukazuju da nacionalnoj državi još nije mesto u muzeju starina, ali da je u budućnosti čekaju mnogobrojna iskušenja, plan o stvaranju svetske države, na sadašnjem stupnju razvoja civilizacije predstavlja globalističku utopiju.

Literatura

- Bodrožić Đuro, (2014). „Globalizam i nacionalni suverenitet“, u Milošević Zoran, Đurić Živojin, (priređili), „(Dez)integracija država i identitet“, Institut za političke studije, Beograd, str. 13-33.
- Boniface Pasqual, (1998 Summer), „The Proliferation of States“, The Washington Quarterly.
- Brdar Milan, (2002), „Globalizacija i desuverenizacija – problem regionalizacije Srbije u aktuelnom geopolitičkom kontekstu“, Sociološki pregled, 1-2, Institut društvenih nauka, Beograd.
- Bulatović Momir, (2011), „Ekonomija i demokratija – Držati glavu iznad“, Jumedica Mont d. o. o., Podgorica,.
- Chossudovsky Michel, (1997), The Globalization of Poverty: „Impacts of IMF and World Bank Reforms“, London: Zed Books,.
- Čavoški Kosta, „O neprijatelju“, Prosveta, Beograd, 1989.
- Čomski Noam, „Pečat“, br. 150, Beograd, 2011.

- Danilevski Nikolaj, (1994), „Rusija i Evropa“, Službeni list SRJ, Beograd.
- Dučić Jovan, (1999), „Verujem u boga i srpstvo“, „Dereta“, Beograd,.
- Jovanović Vladislav, (2011), „Diplomatija i šah – Ni konfrontacija ni kapitulacija“, JP Službeni glasnik, Beograd.
- Kuper Robert, (2007), Raspad nacija, „Filip Višnjić“, Beograd.
- Marković Jovo, (2012), „Diplomatija i šah – Ni konfrontacija ni kapitulacija“, Nacionalni interes, god. VIII, vol 13, No 1/2012, Institut za političke studije, Beograd.
- Milošević Zoran, (2014), „Budućnost nacionalne države“, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske, Banjaluka,.
- Milošević Zoran, (2014), Đurić Živojin, (priredili), „(Dez)integracija država i identitet – (Dez)integracija država i nacionalni identitet na početku 21. Veka“, Institut za političke studije, Beograd.
- Mitrofanova Vladimirovna Anastasija, (2012), „Krizna nacionalne države u epohi globalizacije“, Nacionalni interes godina VIII, vol.13, No. 1/2012, Institut za političke studije, Beograd.
- Proroković Dušan, (2012), „Geopolitika Srbije – Položaj i perspektive na početku XXI veka“, JP Službeni glasnik, Geopolitika, Beograd.
- Rakić Mile, Budžak Goran, (2014), „Odnos između zakonodavne i izvršne vlasti na primeru Ustava Republike Srbije iz 1990. i 2006.godine“, Srpska politička misao br.2, Institut za političke studije, Beograd.
- Ralston S. Džon, (2011), „Propast globalizma i preoblikovanje sveta“, Arhipelag, Beograd.
- Rejnert S. Erik, „Spontani kaos – Ekonomija u doba vukova“, „Čigoja“, Beograd, 2010.
- Smit D. Antoni, „Nacionalni identitet“, Biblioteka XX vek, Beograd, 2010.
- Stanković Vladan, „Načini desuverenizacije savremenih država/nacija – politički, pravni, ekonomski i društveni pristupi“, u Zoran Milošević, Živojin Đurić, (Dez)integracija država i identitet, Institut za političke studije, Beograd, 2014.
- Šmit Karl, „Pojam političkog“, u Slobodan Samardžić (ur.) „Norma i odluka: Karla Šmit i njegovi kritičari“, „Filip Višnjić“, Beograd, 2001.
- Zinovjev Aleksandar, (2002), „Zapad – fenomen zapadnjaštva“, Naš dom, Beograd.
- Žunjić Slobodan, (1992), „Martin Hajdeger i nacionalsocijalizam“, Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad,.

Mile Rakić, PhD, Senior Associate of science
Institute for Political Studies, Belgrade

DESOVEREIGNIZATION OF NATIONAL STATE, ECONOMY AND SECURITY IN TERMS OF GLOBALIZATION

S u m m a r y

In current modern age of worldwide processes of globalization and globalism a process of desovereignization of national state and economy has become a general process. Therefore national state has been faced with numerous challenges and it has been in a permanent state of crisis. Within the process of globalization most often rich enclaves of national states make attempts to integrate themselves into neoliberal capitalist system, while poor and backward enclaves become abandoned and so national states become disintegrated. First of all it is necessary to search for causes of ethno-religious conflicts and anational separatism in the field of economy. Within the globalization environment it happened that old entities, national state, national economy and national security gained totally new meanings. By using a method of comparative analysis of document contents and consitutional and political practice alike it is possible to reach conclusion that a great number of modern national states, including the Republic of Serbia among them, have found themselves in the state of permanent crisis, and the state crisis implies, before anything else, the crisis of state sovereignty. The state gets destroyed both from inside and outside in different ways. By using a quality method it is confirmed that within a state there comes an overstepping of constitutional regulations which encompass, before else, the issues of national economy and national security, and it is achieved in particular by seizure of economic sovereignty.

Key words: national state, national economy, sovereignty, security, globalization, integration, assimilation and desintegration